

Samenwerkingsverband Drechtsteden

Rubric Taal
Voortgezet Onderwijs

Het beste uit alle leerlingen

De Wet passend onderwijs stelt dat alle leerlingen het onderwijs en de ondersteuning moeten krijgen die zij nodig hebben. Vanzelfsprekend vallen hier ook leerlingen met een TOS of dyslexie en NT2-leerlingen onder. Hoe bekwaam is de school eigenlijk wanneer het gaat om het bedienen van deze leerlingen? Worden deze leerlingen zorgvuldig gescreend bij de intake en vervolgens zorgvuldig gemonitord? Is er taalbeleid geformuleerd? Reflecteren de docenten op hun taalgerichte didactiek? Mogen NT2-leerlingen hun moedertaal inzetten bij het leren? Iedere school heeft kwaliteiten waarin hij of zij uitblinkt, maar er zijn altijd competenties en vaardigheden die nog verder ontwikkelt kunnen worden.

Onderstaande rubrics* kunnen ingezet worden om in kaart te brengen waar de school zich bevindt. De school kan met deze schaalverdeling zichzelf scannen en kijken wat goed en wat minder goed gaat en vaststellen waar hun ontwikkelpunten liggen. Het is bedoeld om in te zetten als tool om verder te komen in het leerproces, feed forward, stapsgewijs werken aan verbetering, verrijking en verdieping.

Het zou prachtig zijn wanneer er op alle scholen continuïteit geboden wordt in taalondersteuning, van basiszorg (team- en curriculum gebonden activiteiten, zoals extra begeleidingslessen Nederlands en MVT) naar basisplus zorg (screening/signalering/begeleiding TOS, NT2 en dyslexie) en aansluiting daarop in de arrangementen die aangevraagd worden.

We hopen dat dit instrument ondersteunend is bij het realiseren van passend onderwijs aan deze leerlingen, dat het inspireert en een vervolg krijgt!

Het document is blijvend in ontwikkeling en kan worden herzien indien nodig. Vanzelfsprekend staan we open voor feedback. Voor alle duidelijkheid: elk niveau (verkenner, gevorderde en expert) sluit het lagere niveau in; alleen nieuwe kwaliteiten worden genoemd.

Omwille van de leesbaarheid is steeds 'hij' gebruikt in de tekst. Waar 'hij' staat kan uiteraard ook 'zij' worden gelezen.

Miranda Kok en Lilian Spijker

*Rubrics zijn analytische beoordelingsinstrumenten die bestaan uit beschrijvingen van niveaus van beheersing of van de kwaliteit van aspecten van een taak of product.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Taalbeleid

	Beginner	Verkenner	Gevorderde	Expert
Visie op taalonderwijs	Er is een positief ambitieus schoolklimaat, visieontwikkeling op taalonderwijs staat in de kinderschoenen.	De visie op taalonderwijs is vooral leerstofgericht/ resultaatgericht: met de kerndoelen voor taal in beeld en met de methode centraal.	De visie op taalonderwijs is leerlinggericht. Er is een uitgewerkte visie en er is een verband tussen de visie en de praktijk, zoals gebruikte taalmethoden, middelen en materialen.	De visie op taalonderwijs is interactief: met de leerling en zijn behoeften en talenten centraal. Er is een visie op taal binnen het vak Nederlands (NT1) en op Nederlands als Tweede taal (NT2), op de relatie tussen NT1 en NT2 en op de functie van taal in andere vakken.
Taalbeleidsplan	Het taalbeleidsplan is een gedateerd, statisch document dat geschreven is door een individu voor de verantwoording. De implementatie blijft steken op de weg van papier naar de klas.	Taalbeleid is in idealistische termen geformuleerd. De relatie tussen ideaal en werkelijkheid komt niet van de grond. Het taalbeleidsplan is door enkele personen geschreven. De directie is nauwelijks betrokken bij de uitwerking van het taalbeleidsplan. Beslissingen tijdens totstandkoming zijn niet breed gecommuniceerd. Er is sprake van een 'smal' taalbeleid. Het richt zich vooral op de taalzwakke leerlingen en	Het taalbeleid is erop gericht dat álle leerlingen een bepaald minimumniveau bereiken en richt zich op de taalontwikkeling van álle leerlingen. Alle docenten besteden in hun les aandacht aan taalvaardigheid, werken samen met de docenten die ondersteuning bieden en verwijzen leerlingen die niet voldoende taalvaardig zijn door.	Het taalbeleid is erop gericht om leerlingen te stimuleren tot een zo hoog mogelijk taalniveau te komen. De school werkt er systematisch aan om het initiatief van de eigen taalontwikkeling bij de leerling zelf te leggen. Taalbeleid is het speerpunt in het beleid van de school, in iedere les, bij elk vak staat de taalvaardigheidsontwikkeling centraal.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

		heeft het doel om bij deze groep leerlingen de achterstanden weg te werken.		Het taalbeleidsplan is een gezamenlijk product, onder gezamenlijke verantwoordelijkheid en wordt breed gedragen, het is individuele én collectieve verantwoordelijkheid. Taalbeleid is een dynamisch proces. De invulling ervan wordt steeds opnieuw bekeken en bijgesteld.
Inbedding taalbeleid in schoolbeleid	De bewustwording dat taalbeleid onderdeel uitmaakt van schoolbeleid komt op gang.	Taalbeleid is de verantwoordelijkheid van de docent(en) Nederlands.	Taalbeleid is gedeelde verantwoordelijkheid met een centrale rol voor de docent. Voor alle vakken geldt dat de leerdoelen niet alleen de discipline gebonden kennis en vaardigheden betreffen, maar ook de talige kant ervan. Docenten Nederlands én docenten van andere vakken werken samen. Het taalbeleid is ingebed in de school.	Het taalbeleid is verankerd in het kwaliteitsbeleid en het personeelsbeleid van de school en is daarmee verzekerd van de herhaalde aandacht van docenten én directie. De verbetering van lees- en taalvaardigheid heeft binnen het schoolbeleid hoge prioriteit. De docentvaardigheden die daarmee samenhangen zijn opgenomen in het personeelsbeleid. Wanneer nodig faciliteert de directie met extra uren en formatie.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Taalcoördinator/ werkgroep taalbeleid	<p>Er is een taalcoördinator aangesteld en de werkgroep taalbeleid is samengesteld. Zij maken stap voor stap keuzes en plannen schematisch.</p> <p>Wat? Stap1. Analyse van de beginsituatie van de leerlingen. Stap 2. Analyse van de beginsituatie van het huidige taalbeleid.</p>	<p>De taalcoördinator/werkgroep taalbeleid ontwikkelen expertise op het gebied van taalbeleid en visie op het versterken van taalvaardigheid in de school.</p> <p>Wat? Stap 3. Bepalen van prioriteiten, bepalen van strategische doelen en plannen van de acties.</p>	<p>De taalcoördinator/werkgroep taalbeleid kunnen verandering bewerkstellingen, weten wat werkt bij het implementeren van taalbeleid en hoe zij collega's kunnen motiveren en activeren voor aandacht voor taal in de vaklessen.</p> <p>Wat? Stap 4. Bepalen en uitvoeren van de acties (concrete activiteiten voor het curriculum en didactiek).</p>	<p>De taalcoördinator/werkgroep taalbeleid geven taalbeleid in de praktijk vorm.</p> <p>Wat? Stap 5. Nagaan of de acties werden uitgevoerd zoals afgesproken. Stap 6. Nagaan of de beoogde doelstellingen werden bereikt. Stap 7. Nagaan of het taalbeleid structureel werd verbeterd. Stap 8. Nagaan of de ontwikkeling van de leerlingen werd bevorderd. Borgen, bannen of bijsturen.</p>
Toetsen en volgen	<p>De leerlingen worden getoetst, maar toetsen worden niet op vaste momenten in het schooljaar afgenomen en de leeropbrengsten zijn niet zichtbaar.</p>	<p>De leerlingen worden systematisch gevolgd (er is een toetskalender) en getoetst met leerstof onafhankelijke toetsen die valide en betrouwbaar zijn. De toetsen geven inzicht in de progressie van de leerlingen door de jaren heen op</p>	<p>De toetsen leveren per leerling gegevens op waarmee zijn positie ten opzichte van andere leerlingen (landelijk, binnen de school of klas) kan worden vastgesteld. De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten. De toets-/taalcoördinator analyseert de</p>	<p>De groeiende database van toets gegevens is goed geordend en gedocumenteerd. Daardoor kan er betekenisvol geïnterpreteerd worden. Op basis van de analyse van toets gegevens wordt het onderwijs in de klas</p>

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

		verschillende domeinen van taalvaardigheid.	toets gegevens en adviseert over de te nemen maatregelen.	vormgegeven (opbrengstgericht werken). Elke leerling en zijn ouders/verzorgers zijn op de hoogte van de toets resultaten, de betekenis daarvan en de aanpak die daaruit volgt. De leerlingen zijn doordrongen van het belang van de toets en spannen zich in om een zo goed mogelijk resultaat te bereiken.
Doorlopende taalleerlijnen/ curriculum	Docenten weten wat het streefniveau is voor de schoolsoort waaraan ze deelnemen.	Het curriculum is gericht op het bevorderen van de taalvaardigheid. Zowel bij het vak Nederlands als bij andere vakken zijn de leermiddelen aanwezig waarmee aan taalstimulering gewerkt wordt.	Kwaliteitsverbetering van taal is realiteit in de klas. Er is extra ondersteuning (RT/steunlessen/logopedie) voor leerlingen die dat nodig hebben. De school werkt samen met toeleverende- en vervolgopleidingen aan een doorlopende leerlijn.	Het curriculum kent verschillende taalarrangementen waarmee de leerling het aanbod krijgt dat past bij zijn onderwijsbehoeften. De aansluiting tussen onderbouw- en bovenbouw verloopt vloeiend. Instroom- en uitstroomprofielen worden gezamenlijk vastgesteld. Leerlingen worden gevolgd over de grenzen van de school heen.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Taalrijke omgeving en uitbreiding leertijd en ouderbetrokkenheid	Er staat minimaal drie uur Nederlands per week op het rooster.	Er is extra aanbod, bijvoorbeeld RT, een extra uur op het rooster of een aanbod binnen de brede school.	Er vindt taalstimulering plaats in alle vakken.	Er wordt tijd besteed aan het vergroten van effectieve leertijd en buitenschools leren. Ouderbetrokkenheid speelt hierbij een grote rol. Ouders zijn zich bewust van het belang van een goede lees- en taalvaardigheid, zodanig dat zij beter in staat zijn hun kinderen hierin te stimuleren. Ook is er extra aanbod voor talentvolle leerlingen.
Professionaliseren van docenten	Docenten zijn onvoldoende handelingsbekwaam in kennis, vaardigheden en attitude. De aanwezige expertise en de benodigde (team brede) professionalisering wordt vastgesteld.	Het enthousiasme voor taalgerichte didactiek blijft hangen op meso niveau: de taalcoördinator, de werkgroep taalbeleid en de directie. Het taalgerichte vakonderwijs vindt onvoldoende weerklank in het docententeam.	Alle docenten geven taalgericht onderwijs, maar maken nog niet altijd gebruik van effectieve didactiek. Docenten volgen trainingen en workshops, maar er is weinig afstemming.	Iedere docent geeft taalgericht onderwijs en maakt gebruik van effectieve didactiek. Aantrekkelijke werkvormen sluiten aan bij en stimuleren de motivatie van de leerling. Professionalisering is afgestemd op wat er nodig is in taalbeleid; teamgericht en gezamenlijk. Docenten zijn getraind. Er wordt gewerkt met een bekwaamheidsdossier van docenten (aandacht voor

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

				vaktaalwoorden, conceptualiseren, activeren voorkennis, leerlingen zelf laten verwoorden, aanpassen taalgebruik, werken aan woordenschatuitbreiding, etc.)
Bevorderen van het buitenschools lezen	In het curriculum Nederlands is aandacht voor lezen.	Bij alle vakken is af en toe aandacht voor lezen. Op school zijn boeken aanwezig op verschillende niveaus met aansprekende titels uit de jeugd- en volwassenliteratuur.	De school stimuleert expliciet buitenschools lezen door bijvoorbeeld frequent bibliotheekbezoek met leerlingen, een goed ingerichte mediatheek op school, voorlezen door docenten, deelname aan leesprojecten, gratis kranten/tijdschriften op school, invoeren van een dagelijks stil-leeskwartier etc.	De school benadrukt het belang van lezen door hier continu aandacht aan te schenken in alle vakken. Ouders worden actief betrokken. School werkt samen met, peilt en gaat uit van de behoeften van ouders.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Taalontwikkelingsstoornis (TOS)

	Beginner	Verkenner	Gevorderde	Expert
Overdracht/intake	De overdracht is een papieren kwestie.	Er is een warme overdracht waarbij aangegeven wordt welke leerlingen (een vermoeden van) TOS hebben.	De benodigde kennis en vaardigheden om een goede intake te waarborgen zijn aanwezig. Het OT is goed op de hoogte van de mogelijkheden binnen de school en kan inschatten of school in staat is om aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling te voldoen.	Het OT stelt, in samenwerking met de leerling/ouders, handelingsadviezen op, voor het docententeam en onderhoudt nauwe contacten met cluster 2.
Signaleren	Leerlingen met (een vermoeden van) TOS worden niet of laat gesignaleerd. De TOS wordt niet herkend. Het docententeam is niet op de hoogte van de kenmerken van een TOS.	Leerlingen met (een vermoeden van) TOS worden gesignaleerd. Docenten herkennen de signalen/kenmerken van een TOS en geven signalen door aan de zorgcoördinator. Er is nog onvoldoende inzicht in de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met een TOS. In gesprek met de leerling/ouders/intern- extern deskundige worden de ondersteuningsbehoeften in kaart gebracht.	Docenten kunnen de specifieke taalkenmerken van de leerling in kaart brengen. De invloed van TOS op het leerproces wordt gezien en er is inzicht in de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met een TOS. De zorgcoördinator maakt een inschatting van de ernst van de problematiek (aan de hand van observaties, gegevens en signalen van docenten, gesprekken met leerling/ouders	Docenten zijn bedacht op een mogelijk (verscholen) TOS achter meer zichtbaar internaliserend of externaliserend gedrag. In onderlinge afstemming met de leerling/ouders, een logopedist en/of Auris wordt er een OPP opgesteld. Wanneer er meer onderzoek gewenst is ondersteunt de zorgcoördinator de aanvraag voor een onderzoek bij Auris en levert de gevraagde

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

			en een taalsample n.a.v. een gesprek met een leerling) en vraagt desgewenst een Consultatie & Advies aan bij Auris.	informatie aan bij het Audiologisch Centrum van Auris.
Professionaliseren van docenten	Kennis over TOS is niet algemeen bekend. Er wordt weinig gedaan aan kennisopbouw over TOS.	Docenten beschikken over de basiskennis rondom TOS, maar weten hun handelen nog niet aan te passen.	Docenten beschikken over de basiskennis rondom TOS en aanverwante problematiek (dyslexie, ADHD, ASS) en weten hun handelen aan te passen. Mentoren van een TOS-leerling hebben meer kennis dan de basiskennis en hebben bijvoorbeeld een cursus gevolgd bij Auris en weten waar zij meer informatie kunnen vinden.	Er is een aantal docenten met specialistische kennis over TOS. Zij weten hoe ze met deze kennis en inzichten leerlingen met een TOS gericht kunnen ondersteunen en dienen het docententeam met praktische adviezen en materialen. Zo nodig wordt er een Consultatie & Advies aangevraagd. In het professionaliseringsplan van de docent is scholing op het gebied van TOS vormgegeven.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

In de klas	Er is nauwelijks inzicht in de onderwijsbehoeften van leerlingen met een TOS.	De docent die een leerling met TOS in de klas krijgt wordt geïnformeerd door een interne of externe deskundige waardoor er inzicht is in de onderwijsbehoeften van de leerlingen met een TOS. In de klas wordt het handelen daarop nog onvoldoende aangepast.	Er is kennis van TOS en de bijkomende problematiek bij TOS die van invloed zijn op het functioneren van de leerling in de klas (denk aan bijv. zwakke executieve functies en communicatieve redzaamheid). In de klas wordt het handelen daarop aangepast. Door gesprekken met de leerling/ouders en onderlinge afstemming met een logopedist en/of Auris wordt de extra ondersteuning vorm en inhoud gegeven. De leerling is in het bezit van een faciliteitenkaart waarop zijn TOS en ondersteuningsbehoeften staan vermeld. Er vindt een voorlichting plaats voor docenten en klasgenoten hebben uitleg gekregen over TOS van de eigen docent en/of van een intern of extern deskundige, bijvoorbeeld via een belevingscircuit.	Voor alle vijf taalaspecten is aandacht in de klas: spraak, auditieve verwerking, taalinhoud, taalvorm en taalgebruik. Dit werkt versterkend op het docentgedrag en alle leerlingen profiteren hiervan. Aanpassingen zijn geïnternaliseerd en worden integraal uitgevoerd, er is sprake van passend onderwijs/ differentiëren. In het OPP staat beschreven op welke wijze er differentiatie wordt geboden, gerelateerd aan de mogelijkheden en beperkingen van de leerling. Leerling en ouders worden nadrukkelijk betrokken als partners bij de begeleiding van de leerling met TOS.
-------------------	---	---	---	---

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Aanpassingen toetsen en examens	Er is weet van het bestaan van het <i>Overzicht aanpassingen toetsen en examens in het VO voor auditief en communicatief beperkte leerlingen van Siméa</i> , maar in de praktijk wordt er niets mee gedaan.	Er is kennis van het <i>Overzicht aanpassingen toetsen en examens in het VO voor auditief en communicatief beperkte leerlingen van Siméa</i> . De uitvoering is onvoldoende. Voor sommige leerlingen of bij sommige vakken wordt het niet toegepast, of de schoolleiding/examencommissie doet 'moeilijk' om de aanpassingen in te zetten.	De uitvoering van het <i>Overzicht aanpassingen toetsen en examens in het VO voor auditief en communicatief beperkte leerlingen van Siméa</i> is optimaal. De schoolleiding geeft toestemming voor de aanpassingen voor SE's, de aanpassingen voor het CSE worden gemeld bij de inspectie. Eventuele extra aanpassingen die niet in het <i>Overzicht</i> staan worden overlegd met het CvTE.	De leerling is getraind om de aanpassingen uit te leggen, in te zetten, ernaar te vragen en te controleren.
Samenwerking Auris	Er is geen contact met Auris want het is niet bekend of er leerlingen met een TOS aanwezig zijn op school.	Er is contact met Auris. De contacten zijn met name met de mentor en op individueel leerlingniveau.	De ambulante dienstverlener van Auris ondersteunt de mentor/docenten en geeft betrokkenen advies, voorlichting en deskundige begeleiding. Er is nog weinig initiatief vanuit de school zelf om de ambulante dienstverlener te bevragen en/of extra in te zetten bij vragen of problemen rondom TOS en/of leerlingen met een TOS.	De school neemt zelf initiatief om de ambulante dienstverlener te bevragen en/of in te zetten bij vragen of problemen rondom TOS en/of TOS-leerlingen.
Uitstroom	Er is nauwelijks kennis van vervolgberoepsopleidingen in	Er is kennis van vervolgberoepsopleidingen in relatie	School is alert op de extra ondersteuning die nodig is bij	School en leerling informeren samen bij

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

	<p>relatie tot de mogelijkheden van de leerling met een TOS en er kan geen juiste sterkte- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden.</p>	<p>tot de mogelijkheden van de leerling met een TOS en er kan een juiste sterkte- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden i.s.m. de leerling, maar er mag meer gekeken worden naar de mogelijkheden i.p.v. de belemmeringen van de leerling.</p>	<p>stages en de stagebegeleiding. De leerling wordt aangemoedigd om te kijken naar zijn mogelijkheden. De ambulant dienstverlener wordt betrokken vanwege out-of the-box denken en good practice.</p>	<p>vervolgopleiding(en) die de leerling graag zou willen volgen naar de mogelijkheden en eventuele begeleiding in relatie tot de TOS, zodat de leerling tot een weloverwogen keuze kan komen. Op school worden er mogelijkheden aangereikt om op specifieke gebieden extra te oefenen.</p>
--	---	--	---	--

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Nederlands als tweede taal (NT2)

	Beginner	Verkenner	Gevorderde	Expert
Overdracht/intake (ISK en PO)	De overdracht is een papieren kwestie. Er is geen inhoudelijke samenwerking of afstemming op inhoud, methode en programma met de ISK of PO-school.	Er is een warme overdracht/intake met de school van herkomst. Ouders en leerling zijn betrokken.	De benodigde kennis en vaardigheden om een goede intake te waarborgen zijn aanwezig. Duidelijk wordt of de leerling voldoende gealfabetiseerd is of niet en wat zijn beginniveau is op de verschillende taalvaardigheden.	Het is helder wat de ambities, mogelijkheden en mogelijke belemmeringen zijn ten aanzien van schoolloopbaan. Ook is duidelijk of een leerling snel of langzaam lerend is. In overleg met de leerling/ouders wordt een traject op maat opgezet dat aansluit bij kennis, potentie en ambitie van leerling. Er is inhoudelijke afstemming met de ISK of PO-school over methoden, middelen en materialen.
Taalscreening van de NT2 leerlingen	School bekijkt de informatie die wordt aangeleverd door de ISK of de PO-school.	School zoekt uit hoe de overstap van ISK/PO naar regulier verbeterd kan worden en er wordt een instrument gezocht voor de taalscreening begin eerste leerjaar.	De juiste toets producten worden ingezet bij de taalscreening. Data worden geanalyseerd, leerling en groepsresultaten worden breed in het team besproken. Ook wordt er een actieplan opgezet.	Er is een waardevolle screening: een kwantitatieve screening wordt aangevuld met kwalitatieve diagnosegegevens, de gegevens worden

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

		School speelt in op de veranderende leerlingeninstroom door een bewuste keuze te maken voor toetsen of toets onderdelen om specifieke onderdelen goed in beeld te krijgen. De toets gegevens worden niet breed in het team besproken en de toets resultaten worden niet gerelateerd aan beleid.	Leerlingen ontvangen een faciliteitenkaart.	geïnterpreteerd, op basis van deze gegevens wordt een actieplan opgezet en er wordt met alle betrokkenen over de gegevens en de impact ervan gecommuniceerd. De leerling is actieve participant. De testresultaten krijgen een plaats in het proces van interne kwaliteitszorg.
Professionaliseren van docenten	Er zijn uniforme standaard trainingen, niet gericht op het individu. Er is geen afstemming. Schoolleiding maakt keuzes voor de nodige professionalisering, docenten worden naar een training gestuurd.	Docenten worden meegenomen in de ontwikkeling van het NT2-beleid. Zij denken mee over verbeteringen. Zij zijn in gesprek met ISK en PO en delen expertise. Docenten volgen trainingen.	Professionalisering is afgestemd op wat er nodig is. Scholing baseert zich op moderne inzichten in tweedetaalverwerving. Er is een vast aanspreekpunt voor docenten. Docenten hebben voldoende NT2 competenties zodat zij een contextrijke taal- en leeromgeving kunnen bieden. Ook is er aandacht voor de sociale veiligheid en verdiept de docent zich in de achtergrond van de NT2-leerlingen, hun taal of cultuur.	Alle docenten hebben NT2 trainingen gevolgd zodat zij verantwoorde keuzes kunnen maken bij de invulling van het onderwijsprogramma en het NT2-didactisch handelen. Op <i>leerlingniveau</i> : niet alleen via klassieke remediëring, maar door intensieve ondersteuning tijdens taakuitvoering, op <i>klasniveau</i> : leeromgevingen voor taalverwerving structureel

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

				<p>krachtig maken, op <i>schoolniveau</i>: evaluatie- en ondersteuningsbeleid evalueren en optimaliseren. De schoolleiding is een motor die het NT2-professionaliserings beleid levend houdt. Keuzes op het gebied van professionalisering en na te streven competenties worden in overleg met docenten gemaakt. Er is op maat begeleiding op de werkvloer met gerichte ondersteuning en observaties in de klas.</p>
In de klas	<p>NT2-leerlingen worden gemonitord wanneer ze dreigen vast te lopen. Er is nauwelijks focus op (vak)didactiek rond deze leerlingen.</p>	<p>School kijkt op welke wijze ze de NT2-leerlingen kunnen ondersteunen. Docenten houden in hun les meer rekening met de NT2-leerling. Er zijn realistische onderwijsactiviteiten voor de individuele NT2-leerlingen. Bijvoorbeeld begeleiding buiten de klas (deelname aan de NT2 klas of ondersteuning van een</p>	<p>Er zijn realistische onderwijsactiviteiten voor kleine groepjes. Docenten passen pre-teaching toe, maken gebruik van inductieve opbouw, laten NT2-leerlingen samenwerken met andere leerlingen. Docenten houden in hun les rekening met de NT2-leerlingen.</p>	<p>De taalvaardigheid van NT2-leerlingen wordt doelgericht ontwikkelt: een stimulerende taalleeromgeving, gerichte aandacht voor woordenschat, ruimte voor betekenisvolle interactie en taalproductie en feedback op inhoud en</p>

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

		NT2 docent), pre-teaching, samenwerking met andere leerlingen en gebruik maken van een woordenboek (of vertaal-app).	Ze zijn attent op de mogelijk nog beperkte woordenschat van de leerling. Docenten laten een woordenboek (of vertaal-app) gebruiken. De NT2-leerling wordt gekoppeld aan een buddy. Er is flexibiliteit in onderwijstijd. Bijv. bij bepaalde vakken worden minder lessen gevolgd (of vakken worden gecombineerd) zodat er meer ruimte ontstaat voor extra onderwijstijd voor Nederlands.	taal. Dit wordt gekoppeld aan een doelgericht onderwijsprogramma voor de hele klas. Om ruimte te maken voor de begeleiding van NT2-leerlingen wordt creatief omgegaan met lessen en roosters. Alle docenten doen moeite om de NT2-leerlingen verder te helpen, ook buiten de formele lestijd. De NT2-leerlingen worden aangemoedigd om ook buiten school sociale contacten aan te gaan. De vervolgopleiding wordt betrokken bij het onderwijsprogramma (doorlopende leerlijn creëren).
Aanpassingen toetsen en examens	Er is onvoldoende bekendheid met de wettelijke regels voor de NT2-leerling en deze worden nog niet toegepast.	Er is bekendheid met de wettelijke regels voor de NT2-leerling en deze worden toegepast.	Leerlingen mogen een woordenboek gebruiken bij alle toetsen.	Er zijn heldere afspraken rondom de toetsing, er wordt rekening gehouden met NT2-leerlingen, er zijn aangepaste toetsen, afspraken over de correctie

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

				<p>van de taalvaardigheid van de NT2- leerling en toetsen worden nabesproken. De wijze van afname van schooleigen toetsen en examens zijn vastgelegd in het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA). Het bevoegd gezag informeert de inspectie over de afwijkende voorwaarden die worden toegepast bij de NT2- leerlingen.</p>
Uitstroom	<p>Er is nauwelijks kennis van vervolg-beroepsopleidingen in relatie tot de mogelijkheden van de NT2-leerling en er kan geen juiste sterkte- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden.</p>	<p>De leerling bereidt zich voor op instroom in de vervolgopleiding. Er is kennis van vervolg-beroepsopleidingen in relatie tot de mogelijkheden van de NT2- leerling en er kan een juiste sterkte- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden i.s.m. de leerling, maar er mag meer gekeken worden naar de mogelijkheden i.p.v. de belemmeringen van de leerling.</p>	<p>De leerling krijgt een concreet beeld van de verschillende opleidingen in een sector en vormt zich een realistisch beroepsbeeld. De leerling wordt aangemoedigd om te kijken naar zijn/haar mogelijkheden. Er is een goede loopbaanoriëntatie en - begeleiding (LOB) heeft een stevige plaats in het onderwijsprogramma. Verschillende componenten</p>	<p>School en leerling informeren samen bij vervolgopleiding(en) die de leerling graag zou willen volgen naar de mogelijkheden en eventuele begeleiding in relatie tot NT2, zodat de leerling tot een weloverwogen keuze kan komen. Op school worden er mogelijkheden aangereikt om kennis te</p>

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

			(bijv. stages en praten met beroepsoefenaars) van LOB dragen ertoe bij dat de leerlingen een goede keuze kunnen maken.	maken met de taalgebruik situaties uit het uitstroomprofiel en de taal die daar nodig is.
--	--	--	--	---

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Dyslexie

	Beginner	Verkenner	Gevorderde	Expert
Overdracht/intake	De overdracht is een papieren kwestie.	Er is een warme overdracht waarbij aangegeven wordt welke leerlingen (een vermoeden van) dyslexie hebben.	De benodigde kennis en vaardigheden om een goede intake te waarborgen zijn aanwezig. Het OT is goed op de hoogte van de mogelijkheden binnen de school en kan inschatten of school in staat is om aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling te voldoen.	De school stelt in samenwerking met de leerling/ouders handelingsadviezen op voor het docententeam. Leerlingen met een vermoeden van dyslexie worden onder de aandacht gebracht en zo nodig gescreend.
Signaleren en screenen	Leerlingen met (een vermoeden van) dyslexie worden niet of laat gesignaleerd. Het docententeam is niet op de hoogte van de kenmerken van dyslexie. Er vindt alleen screening plaats wanneer deze leerlingen gesignaleerd zijn.	Leerlingen met (een vermoeden van) dyslexie worden gesignaleerd. Docenten herkennen de signalen/kenmerken van dyslexie en geven signalen door aan de zorgcoördinator. Leerlingen worden hierdoor goed	Alle leerlingen worden in het 1 ^e leerjaar preventief gescreend op dyslexie. Leerlingen die opvallen worden aangemeld bij de 'poortwachter dyslexie' om samen tot een advies te komen om leerlingen door te verwijzen voor onderzoek. School is op de hoogte van het	Leerlingen in hogere leerjaren worden door docenten gesignaleerd op een vermoeden van dyslexie en worden opnieuw gescreend.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

		gesignaleerd en gaan op voor een screening.	traject Ernstige Dyslexie (ED) in het PO.	
Dyslexie specialist	Er is een dyslexiespecialist binnen de school aangesteld. Hij is verantwoordelijk voor het dyslexieprotocol/beleidsplan dyslexie.	Hij is verantwoordelijk voor het dyslexieprotocol/beleidsplan dyslexie en de screening van leerlingen, maar is nog niet actief betrokken bij de ondersteuning van dyslectische leerlingen en begeleiding van docenten.	Er is een dyslexiespecialist actief betrokken bij de screening, signalering, ondersteuning van dyslectische leerlingen en begeleiding van docenten.	Alle leerlingen weten de dyslexiespecialist te vinden wanneer dit nodig is. Daarnaast wordt de dyslexiespecialist actief betrokken bij het uitvoeren van het beleidsplan dyslexie. Het dyslexie protocol is bekend en het beleidsplan dyslexie wordt ingezet door alle geledingen in de school. Het beleid op dyslexie wordt cyclisch door middel van het protocol geïnitieerd, uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld.
Dyslexie protocol en beleidsplan	Het protocol dyslexie is bekend. Het beleidsplan dyslexie is een gedateerd, statisch document dat geschreven is door een individu voor de verantwoording. De implementatie blijft steken op de weg van papier naar de klas.	Het beleidsplan dyslexie is in ontwikkeling om het effectief te kunnen implementeren binnen de school.	Er is een effectief beleidsplan dyslexie. Deze wordt ingezet, maar nog niet door de gehele geleding (directie, middenmanagement en docenten) in de school gedragen en/of het beleid op dyslexie wordt niet effectief geëvalueerd en bijgesteld.	Het beleidsplan dyslexie wordt ingezet door alle geledingen in de school. Het beleid op dyslexie wordt cyclisch door middel van het protocol geïnitieerd, uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Faciliteiten en compenserende software	Er wordt minimaal gebruik gemaakt van faciliteiten en/of compenserende software (Textaid). School is nog niet op de hoogte van alle mogelijkheden.	Individuele leerlingen met dyslexie maken gebruik van compenserende software en/of faciliteiten. Niet alle docenten zijn op de hoogte van de mogelijkheden en het gebruik van deze faciliteiten/compenserende software.	Alle leerlingen met dyslexie maken indien gewenst gebruik van compenserende software en/of faciliteiten en hebben hiervoor een faciliteiten kaart, zodat docenten op de hoogte zijn. Docenten weten om te gaan met deze faciliteiten/compenserende software.	Alle docenten kunnen leerlingen ondersteunen bij de inzet van deze faciliteiten/compenserende software.
Aanpassingen toetsen en examens	Er is weet van het bestaan van de brochure <i>Kandidaten met een beperking</i> , maar in de praktijk wordt er niets mee gedaan.	Er is kennis van de brochure <i>Kandidaten met een beperking</i> . De uitvoering is onvoldoende. Voor sommige leerlingen of bij sommige vakken wordt het niet toegepast, of de schoolleiding/examenvoorzitter doet 'moeilijk' om de aanpassingen in te zetten.	De uitvoering van de brochure <i>Kandidaten met een beperking</i> is optimaal. De schoolleiding geeft toestemming voor de aanpassingen voor SE's, de aanpassingen voor het CSE worden gemeld bij de inspectie. Eventuele extra aanpassingen die niet in de brochure staan worden overlegd met het CvTE.	De voorbereidende begeleiding wordt gedurende het hele jaar gemonitord.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Begeleiding	Leerlingen met dyslexie krijgen begeleiding bij de opstart van faciliteiten en/of compenserende software.	Leerlingen met dyslexie krijgen begeleiding in het omgaan met faciliteiten en compenserende software en worden hierbij gevolgd.	Leerlingen met dyslexie krijgen begeleiding RT op Nederlands/MVT.	Leerlingen met dyslexie krijgen waar nodig begeleiding in leerstrategieën en op sociaal emotioneel gebied.
Professionaliseren van docenten	Kennis over dyslexie is niet algemeen bekend. Er wordt weinig gedaan aan kennisopbouw over dyslexie.	Docenten beschikken over de basiskennis rondom dyslexie, maar weten hun handelen nog niet aan te passen.	Docenten weten hun handelen aan te passen. De taal vakdocenten hebben meer kennis dan de basiskennis.	Er is een aantal docenten met specialistische kennis over dyslexie binnen verschillende vaksecties. Zij weten hoe ze met deze kennis en inzichten leerlingen met dyslexie gericht kunnen ondersteunen en dienen de vaksectie/het docententeam met praktische adviezen en materialen. Zij blijven op de hoogte van nieuwe ontwikkeling een interventies.

Samenwerkingsverband
Drechtsteden

Uitstroom	Er is nauwelijks kennis van vervolg- en beroepsopleidingen in relatie tot de mogelijkheden van de leerling met dyslexie en er wordt geen juiste sterke- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden.	Er is kennis van vervolg- beroepsopleidingen in relatie tot de mogelijkheden van de leerling met dyslexie en er kan een juiste sterke- zwakte analyse van de leerling gemaakt worden i.s.m. de leerling, maar er mag meer gekeken worden naar de mogelijkheden i.p.v. de belemmeringen van de leerling.	De school is alert op de extra ondersteuning die nodig is bij stages en de stagebegeleiding. De leerling wordt aangemoedigd om te kijken naar zijn mogelijkheden.	School en leerling informeren samen bij vervolgopleiding(en) die de leerling graag zou willen volgen naar de mogelijkheden en eventuele begeleiding in relatie tot dyslexie, zodat de leerling tot een weloverwogen keuze kan komen. Op school worden er mogelijkheden aangereikt om op specifieke gebieden extra te oefenen.
------------------	--	---	---	---

Bronvermelding

Taalbeleid

De Groeve, A., Cristiano, A. & Renard, I. (25 januari 2018). Een taalbeleid... hoe beginnen we er aan? http://www.vikom.be/sites/default/files/ww7_talenbeleid_antonio_cristiano_iris_philips_en_an_de_groeve_.pdf
Hajer, M. & Meestringa, T. (2018). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. 3de druk. Bussum: Couthino.

TOS

Simea. (augustus 2017). *Richtlijn toelaatbaarheid*. <https://simea.nl/media/richtlijnen/simea-brochure-richtlijn-toelaatbaarheid-20170901.pdf>

NT2

LOWAN-vo & ITTA (2018). *O jee een NT2 leerling in de klas: Handreiking voor docenten VO en MBO*. <https://www.lowan.nl/vo/lesmateriaal/o-jee-een-nt2-leerling-in-de-klas-nt2-handreiking-voor-docenten-vo-en-mbo/>
VO-raad. (2018). *Meer kansen met maatwerk voor nieuwkomersleerlingen*. https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/694/original/Brochure_Maatwerk_voor_nieuwkomersleerlingen.pdf?1544432570

Dyslexie

College voor Toetsen en Examens. (maart 2021). *Kandidaten met een beperking: Centrale examens VO 2021*. <https://www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking>
Henneman, K., Bekebrede, J., Cox, A. & de Krosse, H. (2013). *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs: Handreiking voor directie, middenmanagement en docenten*. Masterplan Dyslexie.

Websites:

www.lesinschooltaal.nl

www.lowan.nl

www.auris.nl

www.dyslexiecentraal.nl